

YARGIDA REFORM İDDİALARI VE GERÇEKLER...

Av. Özdemir ÖZOK*

Bu yazımda sizlerle dost, sevecen, ilkeli, dürüst, kişilikli, bilgili, erdemli, hep gülen, dünyasında kötülük ve karamsarlık olmayan, çevresindekilere, huzur, güven ve sevgi dağıtan doğuştan pozitif elektrik yüklü bir güzel insanı kaybetmenin acısını paylaşacağım. Kendisini tanıyanlar hemen Av. Nedim Aksoy'dan söz ettiğimi anlamışlardır.

Fakülte birinci sınıftan buyana yaklaşık kırk yıllık sıcak-aktif ve verimli dostluk bir anda hatıra oluverdi. Yaşam bu ise çok anlamsız ve çok kısır. Bu iş bu kadar kolay ve acımasız olmamalı. 26 Mayıs 2008'de rahatsızlığını duyduğumuz sevgili arkadaşımızın 29 Mayıs 2008 günü cenaze töreninde bulunmak bizi tarifi imkansız karışık duygu ve acılara gark etti. Özellikle yıllar önce ülkemizin dört bir yanına yayılmış ve yaşam kavgası veren okul arkadaşlarımızın sanki önceden randevulaşmış gibi tüm işlerini bırakarak koşarcasına sevgili Nedim'i son yolculuğunda yalnız bırakmamaları beni çok etkiledi. Kendilerine bizzat teşekkür ettim, ama içinde bulunduğumuz toplumsal çözülme gerçeği karşısında gösterdikleri dostluk ve vefa için bir kez daha teşekkür ediyorum. Kuşkusuz başta İzmir Barosu Başkanı sayın Nevzat Erdemir ve eski başkanlarımızdan Cengiz İlhan, Güneş Atabay, Sabri Kurt, Çetin Turan, Bahattin Acar ve Volkan Alposkay'ın yanında İzmir Barosu'nun duyarlı üyeleri büyük bir incelik ve vefa örneği göstererek meslektaşlarına karşı son görevlerini yerine getirdiler.

Bir İzmir efendisi olan aydınlık yüzlü, güzel insan Nedim'e ne yapılırsa azdır. Çünkü onun ailesine, dostlarına, meslektaşlarına, müvekkillerine karşı sergilediği güzellikler bu yapılanları hakkettiğinin göstergesidir.

Nedim, sadece sevgili bir dost, sevecen bir eş, sorumlu bir baba, iyi bir meslektaş değil, aynı zamanda ülkemizde giderek azalan Cumhuriyetçi ve Atatürkçüler yanında katıksız, kararlı, inançlı ve yürekli bir Atatürkçü, yılmaz bir Cumhuriyetçi, sürekli kendini yenileyen bir devrimciydi.

* Türkiye Barolar Birliği Başkanı.

İzmir’de çok saygın, çok sevgili, çok değerli dostlarım olmasına karşın aydınlık yüzlü, güzel insan sevgili kardeşim Nedim’i yitirdikten sonra İzmir benim için eski İzmir değil. Kendimi daha bir yalnız, daha bir öksüz, daha bir hüznünlü hissediyorum. Sevgili kardeşime Allah’tan rahmet, tüm sevenlerine ve dostlarına sabırlar dilerim. İnsanca yaşamak buysa Nedim önemli bir örnektir. Ruhu şad olsun.

* * *

Sizleri hüznünlendirdiysem özür dilerim. Diğer yandan yaşam devam ediyor, yaşamın gereğini yerine getirmek de bizler için son derece önemlidir. Bu nedenle üzüntülerimizi, kederlerimizi, sıkıntılarımızı, beklentilerimizi kısaca duygularımızı bastırarak görevlerimizi yerine getirmeye çalışıyoruz.

Özellikle sizlerinde izlediğiniz gibi barolarımızla çeşitli yurt ve meslek sorunları nedenleriyle çeşitli toplantılar yapıyoruz. Özellikle çok ilgi uyandıran ve sadece 0-10 meslek yaşındaki meslektaşlarımızın katıldığı “Genç Avukatlar Formu” toplantıları tüm barolarımızca yakından izlenmekte ve büyük bir taleple karşı karşıya bulunmaktadır. İlkini Ankara’da yaptığımız bu etkinlik, Adana, Antalya, Denizli ve Trabzon’da başarılı bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Gelecek günlerde başka barolarımızda bu etkinliğimizi sürdüreceğiz.

Bu çalışmalar yanında ülkemizde gündeme oturan yasama/yürütme ve yargı arasındaki tartışmaları da soğukkanlı ve tarafsız bir biçimde izlemekte tüm kesimlere hukuk ve yargıya saygılı olmalarını önermekteyiz. Bu bağlamda 18-20 Haziran tarihlerinde “Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji’ Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu” konu başlıklı bir sempozyum düzenlenmiştir. Belirli kişiler tarafından büyük ilgiyle izlenen bu etkinliğe özlediğimiz, beklediğimiz ve amaçladığımız katılımı sağlayamadık. Bu ve benzeri etkinlikleri kısa bir süre sonra kendi tesislerimizde daha da inat ve inançla yapacağız. Bildiğiniz gibi tüm bu etkinlikler kayda alınmakta ve kısa süre içinde çözülerek kitap haline getirilmektedir.

21.6.2008 günü “Türk Ceza Hukuku” derneğinin düzenlediği “Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 3 Yılı” başlıklı toplantıda yaptığım açış konuşmasının son bölümünü bilgilerinize sunacağım.

“5271 sayılı CMK, 4.12.2004 günü kabul edilmiş ve 1.6.2005 günü yürürlüğe girmiş, yürürlüğe girmesinden itibaren 5328, 5353, 5560 ve 5728 sayılı yasalarla dört kez değişikliğe uğramış ve bu değişikliklerle kırk dört maddesi değiştirilmiştir. Genelde, 3842 sayılı yasanın getirdiği temel ilkeleri korumuş olmakla ve bunlardan en önemlisi iddia ile savunmanın başlaması ilkesine uygun olarak kolluktan başlayarak soruşturmanın her evresinde zanlı ve sanığın avukatını yanında bulundurmasına olanak sağlamış olmakla yoğun bir biçimde dillendirilen işkence ve kötü muamele iddialarını bir anda Türkiye’nin gündeminden çıkarmıştır. Yine

yasa savcılarının doğrudan yapması gereken işleri artırmış onlara kovuşturma evresinde daha fazla görev ve sorumluluk vermiştir. Bu bağlamda iddianamelerin daha özenli düzenlenmesi amacıyla "İddianamenin İadesi" kurumu getirilmiştir.

CMK tasarısının mecliste görüşüldüğü evrede tüm girişim ve uğraşlarımıza karşın eksiksiz ve iyi işleyen bir "Adli Kolluk" sistemini kabul ettiremedik. Ancak, zaman zaman haksız uygulamalarından yakındığımız kolluk güçleri bu gün iyi niyetli bir gayret içindedirler. Son yıllarda insan hakları uygulamaları başta olmak üzere, yapılan çeşitli eğitim çalışmaları olumlu sonuçlar vermektedir. Tüm bu iyi niyetli girişimlere ve yasanın açık hükmüne karşın, getirilen bir çok yeni düzenlemenin genelgeyle, yönetmelikle yada bazı özel yasalarla (Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu gibi) delinmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. CMK'nın amir hükmüne karşın kolluk güçleri savunma hakkının kullanılmasında avukatların hak ve yetkilerini hala içselleştirememişlerdir. İşin en üzücü yanı bu yaklaşım biçimi zaman zaman savcılık kurumunun da tercihi olabilmektedir. Uygulamada meslektaşlarımızdan dosya incelemesi, dosyadan örnek alınması aşamalarında çok ciddi yakınmalar gelmektedir. Bu temel yakınma yanında CMK'nın getirdiği bir çok yeni düzenleme ve kurumun yeterince uygulanmadığı ya da eksik uygulandığı, bir anlamda yeni yasanın temel esprisinin hala yeterince anlaşılamadığı görülmektedir.

Büyük iddialarla yasalaşan CMK'ya rağmen 1412 sayılı yasa zamanında karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü uygulamada hala yaşanmaktadır. "Makul sürede yargılanma hakkı", "davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması" ilkeleri tüm çabalara karşın yaşama geçirilememiştir. 2006 yılı Adli istatistik verilerine göre ceza mahkemelerinde ortalama yargılama süresi 244 gündür. Ancak bu süre CMK 250. maddesi ile görevli ağır ceza mahkemelerinde 352 gün çıkarken fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinde 512 güne yükselmektedir. çocuk ağır ceza mahkemelerinde ortalama yargılama süresi ise 323 gündür. Açılan 2.709. 769 davadan % 58'i yıl içinde karara bağlanabilmiştir. Bu davalardaki sanıklardan % 46'sı hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Bu oran bilindiği gibi çoğu Avrupa ülkelerinde % 90'ın üzerinde olduğu gibi Japonya'da % 99'u bulmaktadır. Bu sonuç bize "iddianamenin iadesi" kurumuna ve savcılara yeni hak ve yetkiler verilmiş olmasına karşın davaların Cumhuriyet Savcılarınca yetirince etkin bir soruşturma yapılmaksızın açıldığı izlenimi vermektedir."

Üç yıllık uygulamada öne çıkan bazı tespit ve gözlemleri de satır başları halinde sıralamak istiyorum;

Örneğin;

- Cumhuriyet Savcısına kamu davası açmama konusunda takdir hakkı tanıyan CMK 171. maddede verilecek karar konusunda bir açıklık bulunmadığından uygulamada ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

- CMK'nın 100. maddesinde tutukluluk halleri çok ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş ve yeni ilkeler getirilmiş olmasına karşın, hale mahke-

melerimizin çoğunda eski yasadan gelen alışkanlıklarla işlem yapılmaktadır.

- Tutuklama kararlarına karşı yapılan itirazlarda tutuklama kararını veren merciin tutuklama kararını yeniden gözden geçirmesini sağlayan ilkeye uyulmamakta, itirazlar doğrudan yasaya aykırı bir biçimde üst mercie gönderilmektedir.

- Yasanın 109. maddesinde düzenlenen ve ceza usulü hukukumuzda yeni giren “*Adli Kontrol*” sistemi 4. fıkrasındaki istisna hükmüne karşın hemen hemen hiç uygulanmamaktadır. Ayrıca bu konuda yasanın 101/1. maddesinde getirilen temel espri görmezden gelinmektedir.

- Yasanın 147. Maddesinde “*İfade ve Sorgunun Tarzı*” başlığıyla uyu-lacak ilkeler düzenlenmiştir. Bu ilkelerden en önemlisi olan sanığın “*yük-lenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu söylenir*” biçimindeki düzenleme sorguyu yapan yetkililerce hiç hatırlatılmadığı gibi avukatlar tarafından böyle bir uyarı yapıldığında büyük tepki gösterilmektedir.

- Yasanın 201. maddesinde düzenlenen “*Doğrudan Soru Yönelme*” il-kesi özellikle avukatlar yönünden eski yargılamadan gelen alışkanlıkların uzantısı olarak sert tepkilerle karşılanmaktadır.

- Yasanın 231. maddesinde ceza hukukumuz için çok yeni olan “*Hük-mün Açıklanmasının Geriye Bırakılması*” kurumu getirilmiş bulunmaktadır. Bence üç yıllık uygulamada en çok tartışılan ve eleştirilen düzenlemeler-den birisi budur. Çağdaş yargılama usulünde gerekli bir kurum olan bu düzenleme yeniden elden geçirilemediği takdirde ceza sistemimiz açısın-dan bir fayda sağlayamayacağı gibi yeni sorunlar yaratacaktır.

- Yine yeni bir kurum olarak yasanın 253. maddesinde düzenlenen “*uzlaşma*” kurumu da yeterince işletilememiş, Adalet Bakanlığı ve savcı-lıklarca adliyelerde gerekli alt yapı oluşturulamamıştır.

- CMK’nın olanak verdiği ve mahkeme kararına dayalı bile olsa son günlerdeki temel hak ve özgürlüklere aykırı olan iletişimin rıza dışı din-lenilmesinin demokratik düzen ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı gibi kötüye kullanıldığı inanç ve kanısındayım.

- Büyük reklamlarla başlatılan ve ciddi yakınmalara neden olan UYAP uygulaması yanında, duruşma tutanağı düzenlemesinde elektronik kayıt sistemine geçilmemiş olması da önemli eksikliklerden birisidir.

Tüm bu açıklamalara eksik ve yetersiz düzenlemelere karşın CMK önemli kurum ve ilkeleri hukukumuzda kazandırmıştır. Bunların sonucu olarak artık eskisi gibi Türkiye ile ilgili işkence ve kötü muamele yaptığı iddia ve isnatları kalmamıştır.